

EGYPTSKÁ BOŽSTVA V ANTICKÉM SVĚTĚ

JARO 2019 (4)

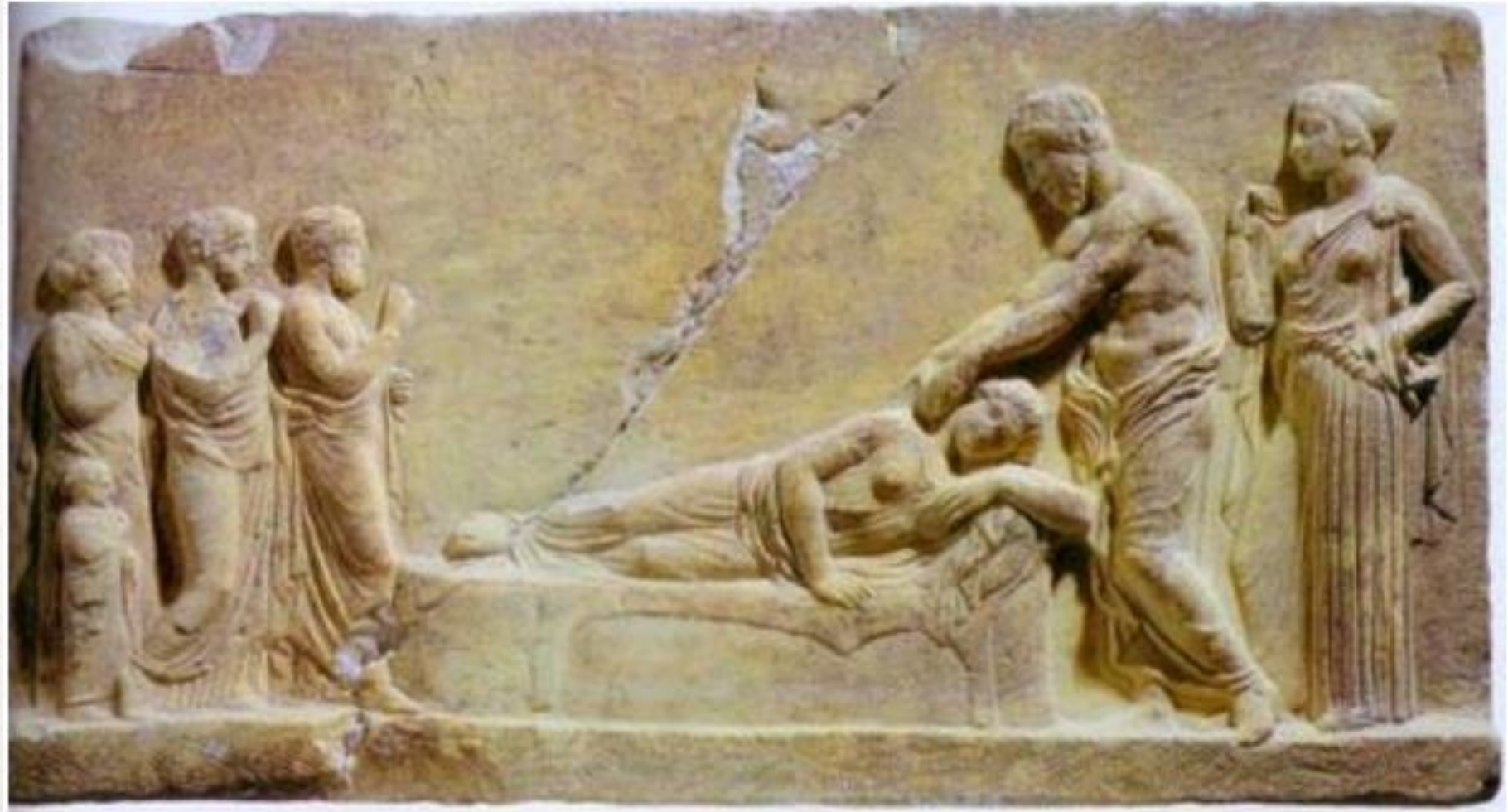
ASKLÉPIOS

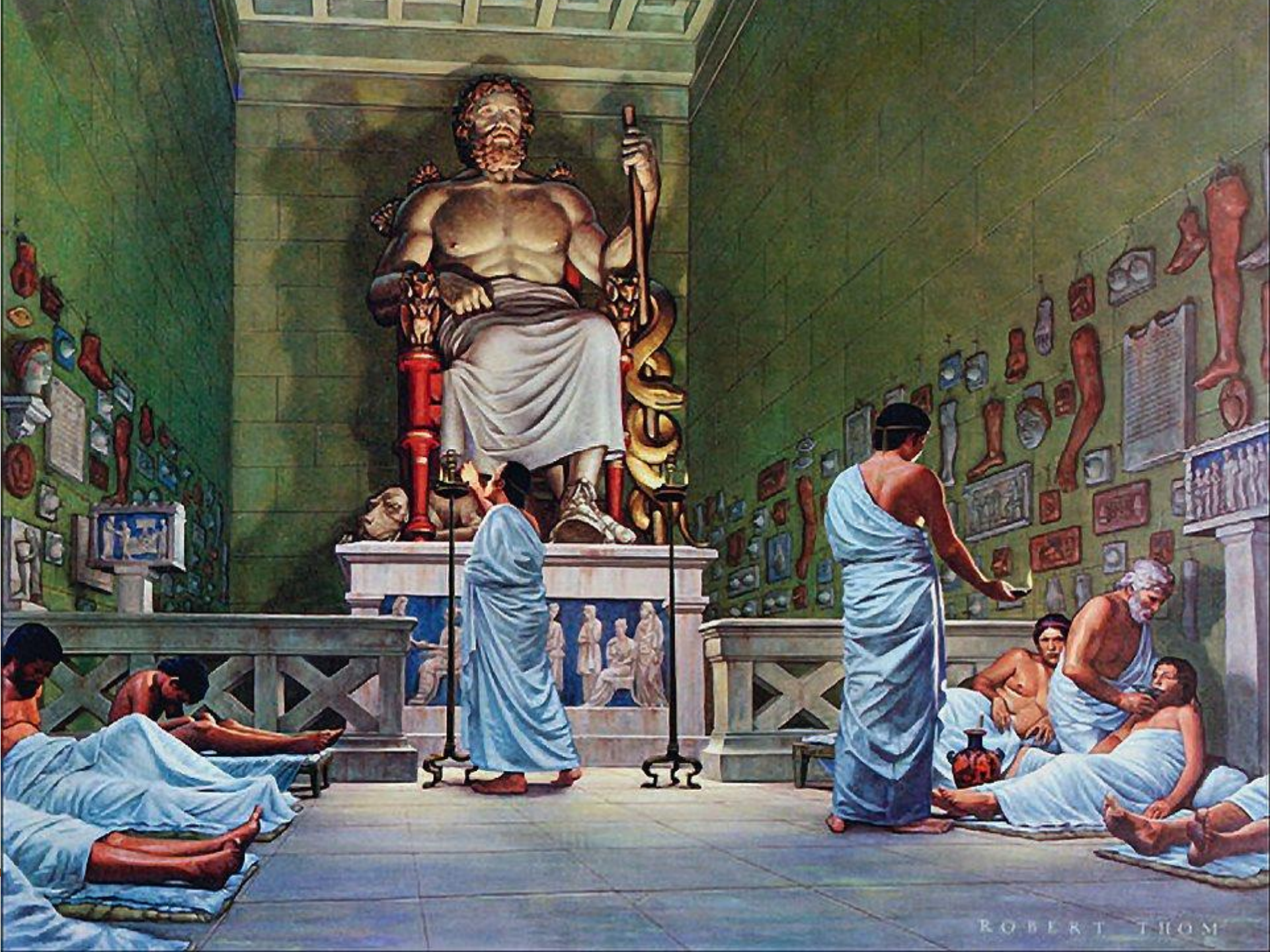
- Bůh lékařství
- Syn boha Apollóna
- Nejvěhlasnější chrám v Epidauru
- Od 5. století př. n. l. se jeho uctívání šířilo napříč řecko-římským světem a do konce 4. století n. l. mu bylo zasvěceno již okolo čtyř set chrámů.

RITUÁL INKUBACE

- Nemocní byli nejprve vpuštěni do svatyně k počátečnímu očištění a přípravným obětem.
 - Následně kněží zjistili věštbou, zdali je bůh přítomen a nakloněn nemocné navštívit.
 - V případě příznivé věštby účastníci strávili noc ve vnitřní svatyni, kde se jim měl ve snu zjevit bůh.
 - Podle tabulek vyvěšených v chrámech bůh buďto nemocnému sdělil léčebnou radu, nebo jej přímo vyléčil pomocí dotyku, polibku či operace.
 - Po probuzení kněží sny pacientů zaznamenali a vyložili.
-

ROBERT THOM

IMHOTEP

- Jako plnohodnotný bůh se objevuje v Pozdní době (6. století př.n.l.)
- Syn boha Ptaha a bohyně Sachmety – Mennoferská triáda (nahrazení boha Nefertuma Imhotepem)
- Bůh písařů a vzdělanosti, bůh lékařství
- V období Ptolemaiovců se jeho kult rozšířil po celém Egyptě.
- Ztotožněn s Asklépiem, zdůrazněn jeho lékařský aspekt

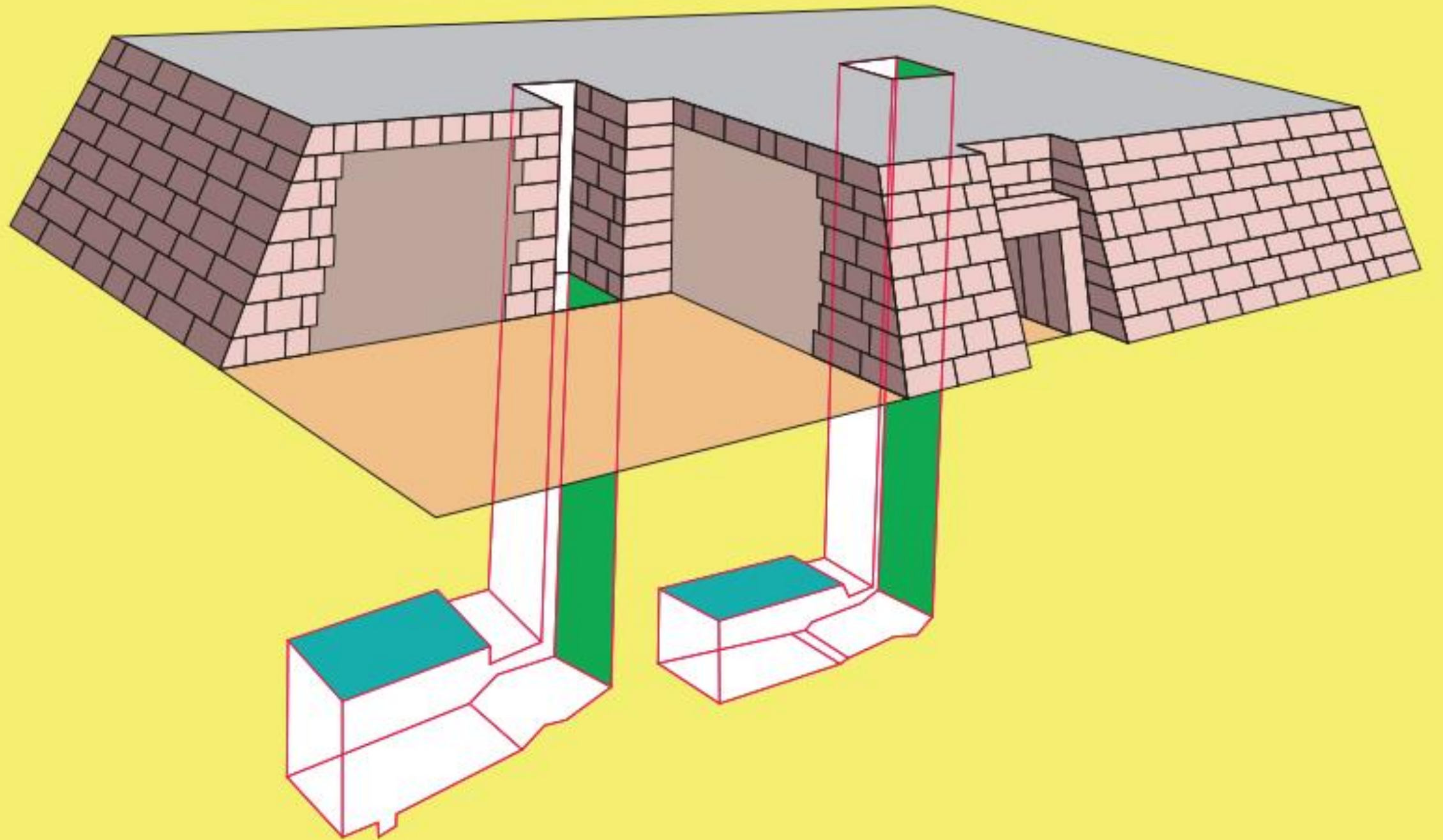
HISTORICKÝ IMHOTEP

- na podstavci sochy krále Džosera (3. Dynastie, 2667 – 2648 př. n. l.):

„Strážce pečeti krále Dolního Egypta, první po králi Horního Egypta, správce velikého paláce, dědičný pán, největší z velekněží v Iunu, Imhotep, stavitel, sochař, zhotovitel kamenných váz.“

HISTORICKÝ IMHOTEP

- Otec – architekt Kanofer (zmínka z 5. století př.n.l.)
- Matka – Chereduanch (jméno známé z helénistického období)
- Imhotep byl dvorním architektem; Džoserova stupňovitá pyramida (první svého druhu – nejstarší pyramida Egypta, do té doby se používala jako hrobka vladařů mastaba)
- Imhotep držel vysokou pozici ve státní hierarchii (vezír). Z pozdější titulatury vezírů jsme schopni odvodit pravděpodobné funkce Imhotepa „Hlavní soudce, Dohlížitel nad záznamy krále, Nositel královské pečeti, Vedoucí všech královských prací, Správce toho co dá nebe, země vytvoří a Nil přinese, Správce všeho v této zemi.“
- Velekněz – péče o pohřební rituály, recitace posvátných textů, potenciální vliv na pozici zesnulého v podsvětí

Folk 1856

ASKLÉPIOS JAKO SMRTELNÍK

- Historický Asklépios zatím nedosažitelná kategorie (zejména díky povaze pramenů)
- Nejstarší zmínka v Homérově díle *Ílias*, kde figuruje jako otec přítomných Řeků Podaleiria a Macháóna, kteří vedli muže z thessalské Tričky (Homér žil okolo 8. století př.n.l., Trójská válka ca 13. nebo 12. století př.n.l.)
- Asklépiova pozice v Iliadě - vysoce postavený člověk (smrtelník) blízký hodnostem Agamemnona nebo Meneláa – tedy aristokratické postavení blízké králům.
- Potenciální geografický původ Thessalie - jestli se k něčemu vůbec lze přiklánět, tak k Thessalii, jak uvádí Homér v *Iliadě* domov Macháóna. Ten totiž je charakterizován jako Asklépiov starší syn, a proto je časově lépe a důvěryhodněji spojen s otcem
- Více starověkých autorů považuje Asklépia za současníka Trójské války (Sofoklés, Kléméns Alexandrijský)
- Již u Homéra Asklépiovi synové jako ošetřovatelé zraněných.

LÉČITELSTVÍ „HISTORICKÉHO“ ASKLÉPIA A IMHOTEPA

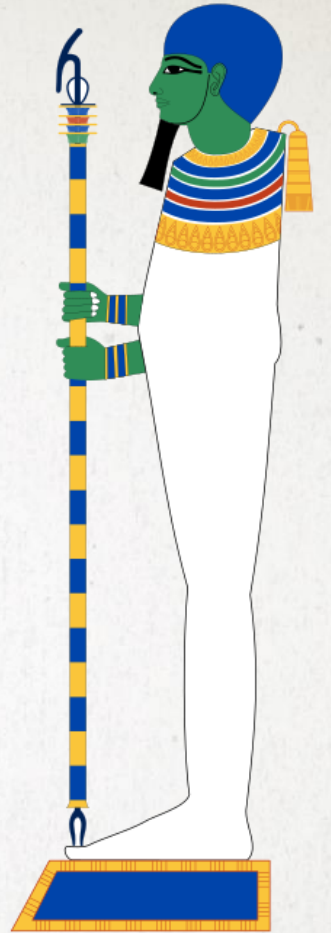
- Ve výčtu funkcí Imhotepa z doby krále Džosera se lékařská pozice nenachází (ze stejné doby máme doloženy tituly jistého úředníka Hesirea, jehož titul vedoucího lékaře uveden byl)
- Možné spojení s léčením má pozice velekněze (spíše magického charakteru)
- Homér zmiňuje lékařství jako atribut člověka Asklépia téměř při každé zmínce.
- Když je Meneláos u Tróje zraněn, Agamemnon pošle právě pro Macháóna, syna Asklépia, který dorazí a okamžitě se pouští do ošetřování – uvolní brnění a vysaje krev z rány po šípu.
- Pozor – jedná se spíše o kategorii „Homérův Asklépios“

ZBOŽŠTĚNÍ ASKLÉPIA A JEHO MÝTUS

- Původně heros léčení, který se stal bohem. (první ucelená verze mýtu u básníka Pindara – 5. stol. př.n.l.)
 - synem boha Apollóna a smrtelnice Korónidy
 - Korónis zemřela při porodu, Apollón z jejího těla Asklépia vyřezal a předal ho kentaurovi Chirónovi, který ho naučil léčitelství.
 - Měl se účastnit také výpravy s Jásonem a Argonauty.
 - Začal léčit i ty, kteří již byli na cestě zemřelých. Troufalost rozzuřila Dia, který ho usmrtil bleskem.
 - Tam končila cesta héroa, cesta božstva byla na tento heroický mýtus navázána v různých podobách
 - Na žádost Apollóna byl Asklépios po smrti pozdvižen mezi hvězdy po bok bohů.
-

ZBOŽŠTENÍ IMHOTEPA

- Absence hlubšího mýtu
- Uctíván jako polobůh na základě dedikací a obětí z období Nové říše (ca 1550-1077 př.n.l.)
- Z lokálního patronského „poloboha“ zařazen jako plné božstvo v roli syna boha Ptaha a bohyně Sachmety – Mennoferská triáda (nahrazení boha Nefertuma Imhotepem) – ca 6. století př.n.l.
- Rodiče Kanofer a Chereduanch občas uváděni jako smrtelní rodiče
- Asklépios a Imhotep dosáhli božství v podobných obdobích, geograficky nezávisle na sobě

HELÉNISTICKÉ ZTOTOŽNĚNÍ

- Imhotep podroben Interpretatio Graeca (podobně jako bůh Thóth ztotožněn s bohem Hermem) a ztotožněn s bohem Asklépiem
- Asklépios jako dominantnější božstvo (Chrám Imhotepa se přejmenovávaly na Asklepieióny a ne naopak)
- Imhotep v řečtině jako Imúthés
- Manéthón (3. stol. př.n.l.: „Tosorthros (Džoser) vládl 29 let. <Za jeho vlády žil Imúthés>, který měl díky svým léčivým schopnostem pověst Asklépia mezi Egyptány a který vynalezl stavbu tesaným kamenem. Také věnoval pozornost písmu “ (*Aegyptiaca* fragment 10,11).
- Nepřímo se dozvídáme, že Imhotep tedy byl pravděpodobně již dříve uctíván jako léčitelské božstvo
- Že nejde o omyl může dokazovat princip ztotožňování Asklépia s fénickým Ešmunem „Asklépios v Berytu...není ani Řek ani Egyptán, ale spíše rodilý Feničan.“ (Damaskios)
- Stále jasně rozpoznatelný smrtelný a Egyptský původ Imhotepa i po ztotožnění „každý Řek bude mít v úctě Imútha, syna Ptaha.“ (*XI. Papyrus z Oxyrhynchu*) – takto tomu bylo také ikonograficky. V Egyptě vedle dedikací Asklépiovi sošky Imhotepa
- Asklépios tak nenahrazuje, ale spíše popularizuje
- V chrámu Imhotepa-Asklépia v Memfidě také prolínání se Serapidem (rituál inkubace)
- Ať už člověk navštívil chrám Asklépia v Epidauru nebo chrám Asklépia-Imútha v Memfidě – velmi podobný kult s podobnými rituály, vhodné pro mobilní život v Helénistickém období